

VIDÉKI KÖNYVKÖTŐ ÉS RESTAURÁLÓ MŰHELY ÉLÉN¹

Cserhalmi Henriette vagyok, a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtárban, dolgozom, mint könyvtári restaurátor és egyben a könyvkötészetet is irányítom. Mikor 18 évvel ezelőtt, 1988 novemberében kezembe kaptam a bizonyítványomat, éreztem, végre helyrebillent minden, amit útkeresésnek neveztem, vagyis hogy mi végre vagyok e világon. Pedig minden addigi történése ebbe az irányba mutatott. Hisz két éves koromtól tébláboltam Nagykanizsán Farkas Pista bácsi könyvkötőmester műhelyében, és miközben mindenki folyton fintorgott az enyvszag miatt, én már akkor imádtam. 14 évesen szóba sem jöhetett, hogy kollégista legyek, ezért hosszú viták után végül is a vegyipari szakközépiskolába kerültem, majd érettségiztem. Így szerencsémre csak értetlenül néztem a felvételi vizsgán a kémiától rémüldöző sokaságot. 19 éves voltam mikor végre rászántam magam és kitanultam a könyvkötő szakmát és egyből Zalaegerszegre kerültem, a mostani munkahelyemre. Sokszor bóklásztam a raktár homályos poros végében az elfeledett, semmire sem becsült *régikönyv* gyűjteményt lapozgatva. Hozzányúlni nem mertem, éreztem ehhez a meglévő tudásom kevés. Akkoriban a könyvtárban az igazgatóhelyettes volt társam az aggodásban, aki tudta ezek az értékek jobb sorsot érdemelnének. Felfedezte, hogy az OSZK továbbképzést indít könyvkötőknek. Itt oktatóként ismertem meg Kastaly Beát és tudtam meg, hogy létezik olyan tanfolyam, ahol a könyvrestaurálást oktatják. Úgy tűnt, minden sínen van, és már csak az igazgatói ellenálláson kellett áttörni. Számomra még ma is döbbenetes mennyire egy-egy vezetőn múlik a minket körülvevő értékek sorsa, és ki tudja, kisebb gyűjteményekben mi mehet veszendőbe a hozzánemértés okán. Újra az akkori igazgatóhelyettes állt mellém, a ma már nyugdíjas Bangó Béla, akinek köszönhetően végre megindulhatott a könyvrestaurálás Zalaegerszegen. Szerencsére az óta csupa olyan igazgató került a könyvtár élére, akik kiemelten fontosnak tartották ezt a tevékenységet. Sokan várták 1988-ban, hogy végre elkezdődjön Zala megyében is a papírrestaurálás. Bár szervezetileg a megyei könyvtárhoz tartozom, nincs olyan intézmény, akinek ne dolgoztam volna. Tenyéryni darabokra szétesett, Deák birtokot ábrázoló óriástérképpel állított be a levéltár, második világháborús plakáttal a Nagykanizsai Thury György Múzeum, felújítás során a falból előkerült alapító okirattal a zalaegerszegi zsinagóga. II. János Pál pápa látogatásakor a megyei önkormányzat érezte úgy, hogy a bőrbe kötött díszmappát csak egy restaurátor készítheti el. És végre a Göcseji Múzeum sem úgy tervez kiállítást, hogy mi az, ami kirakható állapotban van.

Talán ez a legszebb egy ilyen kisvárosban, mint Zalaegerszeg, hogy annyira sokrétű, mindig más és más feladat bukkan elő. Az elmúlt 18 évben közel 200 dokumentum restaurálását végeztem el. Iratok, térképek, könyvek, plakátok, régi papírdobozok, több mint száz éves iskolai segédeszközök, árnyképek, egy régi szatócsbolt berendezéséhez üveg címkék, és még számtalan, sokszor megoldhatatlannak tűnő kérések tűnnek fel a múltból.

És újra csak azt mondhatom szerencsém volt. A tanfolyam olyan sokrétű ismeretet adott, hogy egy ilyen állandóan új és új kihívásokkal teli munkahelyen sem éreztem elveszettnek magamat.

Ha pedig elakadtam, a tanfolyamon kapott jegyzetekben majdnem mindig találtam választ. Nagyon örülök, hogy jó kapcsolatom maradt a Hold utcai csapattal, ahol mindenki

¹ Elhangzott a könyvrestaurátor képzés 25. születésnapja alkalmából rendezett konferencián az Országos Széchényi Könyvtárban.

nagyon segítőkész. Bármikor, bármilyen problémával beállíthatok, vagy telefonálhatok, mindig a segítségemre vannak. A Papír és Nyomdaipari Műszaki Egyesület restaurátor szakosztályába, ahogy lehetett rögtön beléptem. Itt sikerült olyan kollégákkal összebarátkoznom, akikhez szintén bátran fordulhatok. Ezek a kapcsolatok nagyon fontosak, hisz Zalaegerszeg szinte a világ végén van, és nagyon magára maradhat egy restaurátor, ha nincs egy notesze nevekkal, telefonszámokkal. Köszönetet kell mondanom Horváth Pálnak, aki nélkül igen sokszor gondban lennék anyagbeszerzés idején.

De azért érzem, hogy ez az elmúlt 18 év bizony sok változást hozott a szakmán belül. Nagyon jó lenne, ha a régen végzeteknek szerveznének olyan továbbképzést, ahol az új anyagokkal és azok hatásaival ismerkedhetnék meg. És bizonyára vannak olyan eljárások, amiket az én korosztályom még nem tanult, és ha nem egy budapesti műhelyben dolgozik, nem is ismerhet.

Pár szót szólnék a műhelyről is, ahol dolgozom.

A restaurátor birodalma

Már többször felvetődött szakmai kiránduláson, hogy még az egerszegi műhelyben nem voltunk. Bevallom én mindig irigykedve járok más intézményekben. Még sehol sem láttam ennyire nehéz körülményeket, mint nálunk. A Deák könyvtár épülete akkora, hogy a könyvkötő műhely külső épületbe szorult a város egy távolabbi pontján. A terem annyira kicsi, hogy igen nagy szervezőmunkára van szükség, hogy lehetőleg ne zavarjuk egymás munkáját. De így is sokszor előfordul, hogy késő estig kell maradnom, hogy nagyobb asztalon tudjak dolgozni. Igen gyakran megakasztja a munkám, hogy a könyvkötészetet is irányítanom kell, az anyagbeszerzéstől, a munkaszervezésig minden rám hárul. De amíg bármilyen kis asztal és lehetőség van, csinálom ezt a munkát, mert tudom, ha én befejezem, senki nem folytatja.

Hogy értelme van, azt bizonyítja a két hete tartott rendezvényünk, a „könyves vasárnap” ahol kiállítást szerveztünk a legérdekesebb restaurált könyvekből, és órákon keresztül jöttek az emberek, hogy megnézhessék. A legszebb pillanatok azok, amikor egy-egy elkészült könyvet beviszek a raktárba. A kollégáim kérdezik, megint kész van egy? Izgatottan körbeveszik, óvatosan lapozgatják, simogatják és látom az örömet az arcukon. Olyankor az ember minden nehézséget rögtön elfelejt.

Hogy mit hoz a jövő? Egy ilyen kis műhely sajnos nem nagyon tud fejlődni. Egy egyszerű papíröntő készüléket sem tudnék már hol elhelyezni. Sokminden már cserére

szorul, de erre a fenntartó a megyei önkormányzat bizonyára nem fog pénzt fordítani. Ha valamelyik könyvkötéshez elengedhetetlen készülék fölmondja a szolgálatot, tudom egyszerűbb lesz megszüntetni bennünket. És akkor a restaurálásnak is vége. Hiába írnak ki pályázatokat, sok helyen még az önrész vállalása is megoldhatatlan.

De nem szeretném ilyen borús gondolatokkal befejezni. Eddig mindig szerencsém volt és remélem a hitem sem veszik el soha.

Végezetül, ami számomra a legfontosabb, szeretném megköszönni az összes volt tanáromnak, hogy egy ilyen szép hivatásom lett a segítségükkel.

Cserhalmi Henriette

Restaurált régi könyvek bemutatója a *Könyves Vasárnapon*

